

Erling Bjørnson skjelner ikke mellom store og små landssvikere.

I lagmannsretten på Hamar i går tok det akter 1½ time å lese alle hans svadafylte oppfordringer om å melde seg inn i NS og å dra til fronten. — Han kom for sent til stortingsmøtet på Hamar 9. april 1940 og ville ha «gruppemøte» neste dag på Elverum, men Hundseid avviste hans krav. — Salget av Aulestad og angiverbrevet til Riisnæs.

HAMAR, 22. jan. (Fra AFTENPOSTENS utsendte medarbeider A. SKJEGSTAD.) I festiviteten under det samme tak der Stortinget var samlet 9. april 1940, står i dag tidligere stortingsmann Erling Bjørnson for lagmannsrett. Den 78 år gamle mann har ikke forandret seg svært meget under krigen. Han later til å være dårlig, men har frisk ansiktstarge og bærer ikke preg av å komme fra arrest. Han har da også bare hatt husarrest på Aulestad helt siden 1 oktober etter å ha gjort mye bråk i arresten med sulstetrek og meget annet. De som hadde ventet seg store sensasjoner i dagens rettsmøte, ble skuffet. Det hele er forløpt svært rolig.

De 40 tilhørerplassene ble besatt med en gang, men en har hatt inntrykk av at tilhørerne nærmest har kjedet seg. Det er dog mulig at Bjørnson vil utfolde seg mere i morgen, før saken oppas til doms. Dommen blir mulligens avlagt i morgen kveld, men neppe før torsdag morgen.

Retten administreres av lagmann J. M. Cappelen, og lagdommere er P. J. Gløersen og G. Gulbrandsen. Som domsmenn var uttrukket småbruker Enok Slepengen, tømmermåler Jens Berg, begge fra Elverum, pensjonist M. O. Klise fra Stange og gårdbruker Ole Mørthov, Løten. Akter er statsadvokat Trampe Kindt og forsvarer lagmannsrettsadvokat Einar Mykleset. Fra Erstatningsdirektoratet møter overrettsadvokat Helge Haslev.

Erling Bjørnson oppgir å være født 19. april 1868. Han sier han ikke har noen formue, og på spørsmålet om han erkjenner seg skyldig, svarer han tydelig nei. Erstatningsdirektoratets representant meddelte at det vil bli nedlagt påstand begrenset oppad til 50.000 kroner for medansvar i den skade NS. har anrettet. I den anledning vil det bli nedlagt påstand om å få onstøtt Erling Bjørnsons overdragelse av Aulestad til sønnen Harald. Salget fant sted ved Åskiftet 1941—42.

Lagmannen spør tiltalte: Var dette en reell handel?

Bjørnson: Hvordan kan De spørre? Selvfølgelig var det det.

Aktors innlegg varte 1½ time, og det meste av tiden gikk med til å lese opp avisartikler og kringkastingsforedrag av tiltalte. Akter minte om at Erling var yngste sønn av dikteren og overtok Aulestad etter faren i 1891. Han deltok i bøndernes organisasjoner og var stortingsmann fra 1930. Erling Bjørnson kom ikke med stortingsmennene til Hamar om morgenen den 9. april, fordi han ikke hadde telefon der han bodde. Han møtte først i Stortinget og reiste så etter til Hamar. Stortingsmøtet her var nesten ferdig, da Bjørnson kom. Han forlangte nu gruppemøte for å ta avgjørelse om vi skulle forsvare oss eller ikke, men ble avvist, sågar av Hundseid. Bjørnson reiste med til Elverum, men ble ikke med i stortingsmøtet der, uvisst av hvilken grunn.

Han har senere påberopt seg at han ikke har vært med på å gi Kongen og Regjeringen de fullmakter som de her fikk til å fortsette kampen. Han reiste så inn til Oslo igjen for å ordne med sin bagasje, og oppholdt seg på Aulestad inntil han om sommeren reiste inn til Oslo igjen og deltok i forhandlingene med tyskerne. Tiltalte har utvilsomt bevirket at mange bondeungdommer meldte seg til fronttjeneste for tyskerne, sa akter.

I halvannen time måtte en nu høre opplest de mest svadafylte oppfordringer om å slutte opp om NS og hjelpe tyskerne. Akter leser med patos, så en nesten kunne tro at marerittets tid ikke var forbi. Men en merker allikevel rett som det er en undertone av ironi som gjør at en avinner seg med den form akter har valgt for å sette tiltalte på plass. I forbindelse med at Bjørnson fikk bladet Lågen til å bevilge til frontkjemperkontoret, holdt han en tale som var referert i bladet. Her kaller han Kongen, Regjeringens og stortingsmennenes reise fra Oslo 9. april for «pankkartet flukt» og sier at han tok avstand fra dette. Han var den eneste som ville ha partiposter for de

skjebnesvangre «beslutninger» ble truffet i Hamar og Elverum, og roser seg av at han ikke var med på den hvilest som Kongen og Regjeringen fikk der opp.

Da akter har lest artikler i over en time, bringer lagmannen litt humør over det hele ved å si: Vil De kanskje ha avløsning, ellers kan det lett gå med Dem som det gikk Sir Edward Carson da han skulle forsvare Oskar Wilde. Han leste Wildes dikt i retten og spurte: Er dette kunst? Nei, ikke lest av Dem! var dikterens svar.

Etter dette intermesso går akter smilende med på å få avløsning, og overrettsadvokat Haslev tar fatt. Han leser den ene artikkel lengre enn den annen om «Vår ære og vår makt» og hva de nu heter alle sammen. Akter nevner tilslutt tiltaltes foredragsvirksomhet og leser blant annet et brev fra politimesteren i Halden hvor tyskerne etter et foredrag overrakte Erling Bjørnson en antikk sabel som tilhørte Fredriksten festning. Bjørnson hadde etter møtet svingt svært omkring seg med denne sabelen.

Som bevis for at det ikke bare lå ideelle grunner bak Bjørnsons virksomhet, nevnte akter at når Bjørnson fikk avslag fra departementet på en søknad om å få sitt sagbruk, Tollebu bruk, omgjort til handelssagbruk for at han kunne ta høyere priser, gikk han til ministrene Riisnæs og Pretheim, og de drev igjennom en forandring mot departementets vilje.

I et brev til Riisnæs er det da han skriver: «Og så skulle jeg minne deg om at jeg har en jødisk svigerinne».

Tiltalte har overfor dette siste påberopt seg at det ikke gjorde noe om svigerinnen mistet forfatterrettighetene fordi hun var så rik, og dessuten hadde svigerinnen opptrådt sjofelt overfor ham ved ikke å invitere ham til Bjørn Bjørnsons 80-års dag.

Akter refererte også et takketelegram som tiltalte ved årsskiftet 1943/44 sendte Terboven. Her takker han for den ofredens humane ånd som behersker den tyske okkupasjon av Norge. Akter nevner også beløp på tilsammen ca. 4000 kroner som tiltalte har fått for sine avisartikler. Tiltalte skrev dengang til organisasjonen Todt og ba om å få slippe å levere endel materialer. Jeg trodde jeg gjennom min stilling i det politiske liv skulle ha en viss forrett, skriver han. Erling Bjørnson innrømmer i sin forklaring at han meldte seg inn i NS 8. oktober 1940 og innrømmer også at han i 1943 ba om å få komme med i kamporganisasjonen. På spørsmålet om han vedkjenner seg alle de dokumenterte artikler og foredrag og bevilgningen til frontkjemperkontoret, svarer han stadig: «Aldeles riktig». Han sier at han senere skal gi en mere ge-

(Fortsatt side 3, spalte 5.)
(Erling Bjørnson —)

nerell forklaring på h. inn i NS. Nu vil han bare om noen enkelte punkter.

Jeg vil takke statsadvokaten for den utmerkede opplesning av mine foredrag, sa han. Jeg synes det burde ha virket slik i denne forsamling, så alle nu hadde vært NS. Han forsøker så å begrunne sin handling med at han har handlet ut fra ideelle grunner. Han tenkte mest på det sosiale. Sin barn- dom hadde han i Tyskland sammen med sin far og ble glad i det tyske folk. Jeg er ferdig med demokratiet. Det vil jeg ikke nekte for, sier han. Det sies ikke noe her om hvorfor jeg sendte telegram til Terboven. Jeg hadde bruk for mannen når det gjaldt å få hjelp til å få folk ut av fengslet, og å den katti en søker vennskap med stryker en ikke mot hårene, sier Bjørnson.

Lagmannen: Men å stryke med hårene var vel litt drøyt. Tiltalte fant ikke noe tendensiøst i brevet til Riisnæs om svigerinnen. Han hadde særlig reagert mot at hun hadde en sønn fra et annet ekteskap enn med Bjørn, og at denne også skulle ha andel i forfatterrettighetene etter hans far.

Lagmannen: Men det var farlig å gjøre en herre som Riisnæs oppmerksom på at hun var jødinne.

— Det visste Riisnæs godt fra før, hr. lagmann.

Tiltalte innrømmer at han var for en endring av statsforfatningen, men han hadde aldri ment at det skulle skje ved statskupp. Det som skjedde under krigen var bare rent foreløpig. Han hadde hele tiden trodd at Norge skulle få sin frihet tilbake når krigen var slutt, men nu måtte han jo innrømme at han her hadde tatt feil.

Tiltalte blir svært opprørt når han kommer inn på punktet om å få overdragelsen av Aulestad til sønnen omstyrtet. Han hadde overlatt gården på 50-års dagen for sin egen overtagelse og fordi sønnen nettopp hadde giftet seg.

Tiltalte forklarer at han ikke forsto at Norge var i krig med Tyskland etter at våpnene ble nedlagt i Norge. Det hjelper ikke hvor meget akter sier han inn på klingen her. Han frir ikke, enda han stilles overfor at han i flere avisartikler har skrevet: Det sto bare på papiret at vi var i krig med Tyskland.

Om oppholdet i Elverum i april-dagene i 1940 forklarte tiltalte at han mens stortingsmøtet på gikk satt hjemme hos en god engekjennmann som han bodde hos. Senere reiste han dette til en god løssing. Tiltaltes mening var at Norge burde prøve å få en ordning som den Danmark fikk, og han hadde aldri senere bebreidd seg selv sin opp-treden, sa han. Hadde han tidligere visst det han vet i dag, hadde han kanskje, ja, helt sikkert handlet annerledes, men jeg trodde ikke noe på dette om terror. Det var en feilavgjørelse av meg, men derfor å kalle meg landssviker, nei mine herrer. Det er skutt lanet over målet å kalle meg landssviker. Ingen kan være en liten landssviker. Enten er man det eller så er man det ikke.

Lagmannen: De sa De elsket det tyske folk. De har kanskje fått en annen oppfatning nu?

— Det er gått der som ellers i livet. Det er lederne og politikerne som har ødelagt.

På aktors eksaminasjon sier tiltalte at han ikke kan huske noe av Terbovens tale 25. september.

Lagmannen: Jo, det må De huske. Den nordmann som har glemt det, har jeg lyst til å se.

Til slutt forklarte tiltaltes sønn Harald seg om overtagelsen av Aulestad. Tre gårdbrukere fra Tollebu, Kristian Fougner, Gutorm Berge og Harald Landheim, forklarte seg om den føderåd som Harald Bjørnson skal svare til sine foreldre. De fant at Harald hadde gitt mer for eiendommen enn det var vanlig ved salg fra far til sønn.

Rettsforhandlingene fortsetter onsdag formiddag.

114578